

LELKI EGÉSZSÉGÜNK

AZ ISKOLAI FILMOKTATÁSRÓL

A filmművészet specifikus problémáit felesleges volna itt részletesen boncolni. A számunkra csak az a fontos, hogy e művészet sajátos „olvasatot” igényel, befogadására fel kell készíteni a közönséget, mert csak a felnőtt tudat képes a nagykorú filmet élménnyé lényegíteni. Balázs Béla gyakran idézett mondását ezúttal is hangsúlyozhatjuk: a „népek lelki egészségének kérdése, hogy milyen fokú filmkultúrára tudjuk tanítani.” A több mint negyedszázaddal ezelőtt leírt sorok ma változatlanul nyugtalanító imperatívuszt bocsátanak ki magukból. Természetesen 1947 óta már megváltozott a helyzet. Klubok, diákkörök, hivatalos szervek és tudományos intézmények munkálkodnak a befogadás érdekében. De meghatározó súlya a középiskoláknak van. Ebben a korban kell a gyerekek figyelmét arra irányítani, hogy az időt kitöltő „mozizás”-tól eljussanak e művészet értékeinek a fölfedezéséig.

A sikeres kísérletek után 1965-ben indult meg a középiskolákban a filmesztétikai oktatás. Nem, nem gondoljuk, semmiképpen sem gondoljuk, hogy egy kis terjedelmű cikk átsegítheti a veszélyes — mert kátyúba is kerülhető — döccenéseket. De, mintha az újabb kísérletek ellenére is a tapogatózó lépések bizonyítalanabbá váltak volna, a kifáradás jelei észlelhetők az iskolákban. Az évek óta megoldatlan nehézségek erősen gátolják a kiküzdött sikerek tartósságát.

Az alapfeltételekkel van baj. Hamar-bebizonyosodott, hogy az adott körülmények között moziban a filmet lehetetlen élvezni. A tanítási idő után, a szellemileg fáradt tanulókat értelmetlen egy mozi sok renitenskedésre alkalmas adó nézőtérre beültetni. Nincs az a művészi alkotás, amely le tudná győzni a gyerekhad idéetlenkedő kedvét. Ehhez párosult az évek folyamán meg-

merevedett tananyag, az egyébként kitűnő munkafüzet elöregedése is. Az Iskolatévé sok gondot megoldott. Értőn és színvonalasan vezetett adásait a nevelésben jól tudják hasznosítani. A filmeket délután vetítik, majd az órán közösen dolgozzák fel. Így a diákok megkapják azt a lehetőséget, hogy művészi élményként rögzítsék a látottakat, és az iskolában a fontosabb snittek megismétlésével tudatosítsák a lényegét. A technikai bonyodalmak és megoldatlanságok azonban újra a tanárok tetterejét és a vállalkozás sikerét csökkentik. Kevés az olyan filmek száma, amelyek teljes értékűek tudnának maradni a képernyőn is. Az osztályok közös tévé-nézései is a minőség rovására mennek. Érthetetlen, hogy az ésszerűség ellenére is miért ragaszkodnak a filmbemutató koradélutáni vetítéséhez, amikor a gyerekek jelentős része szakkörökben, KISZ-foglalkozásokon, sportpályákon foglalja le magát. A pedagógusok sem frissíthetik fel régebbi élményeiket, mert három óra körül nem tudják megoldani azt, hogy a készülék elé üljenek. És hol van arra bizonyíték, hogy a középiskolai tanárok és diákokon kívül az országban senki más nem kíváncsi a filmtörténet kiemelkedő alkotásaira?! Ha az esti időpontot el is kell (?) vetni, lehetne hétköznap délután 6-tól 1/2-8-ig, szombaton a koradélutáni időpontban, vasárnap délelőtt, vasárnap délután: bármelyik célszerűbb lenne a mostaninál. (Tárgyunktól messze vezetne, ezért csak zárójel között jegezzük meg, hogy nappal hiába szeretné a televízió a közönség szép és a helyes iránti érzékét fejleszteni, ha az esti csúcsidőben izlésromboló művek fejtik ki hatásukat, és olykor a kultúra mezében tetszelgő pszeudo-értékek népszerűsödnek.)

A technikai, szervezési kérdőjelek mellett teljesen megoldatlan a pedagógusok felkészítése is. A tanárok

tárgyismerete az irodalomhoz kötődik. A film terén természetesen sokan járatanok, pedig e művészeti ág egymű közege alapvetően más minőségű, vizuális kultúrát igényel. A tizedik múzsa sajátosságait, különlegéseit nem lehet kizárólag a szépirodalom felől megközelíteni, ezért a tudományukat évtizedek óta értően és eredményesen továbbító tanárok nem csekély része kudarcot vallott az új feladattal. Joggal gondolhatnánk, hogy rendszeres továbbképzéssel visszaszerezhetik biztonságérzetüket ezen a kissé idegen területen. De jelenleg ilyen továbbképzés nincs! Ugyan régebben, a tanév megkezdése előtt az OPI szervezésében tartottak filmbemutatóval egybekötött előadásokat, de az idén már ez a háromnapos összejövetel is elmaradt. Hogy miért? A kérdésre a tanárok csak elgondolkozva rázzák a fejüket. Őket nem kérdezték meg, és nem szólt nekik senki.

Megnyugodva tekinthetnénk viszont az egyetemről kikerülő ifjú pedagógusok felé. Az alma mater bizonyára alapos felkészültséggel bocsátja a pályára magyar szakos diákjait, a filmesztétika oktatását problémáktól mentesen tudják elvállalni. A debreceni és a szegedi bölcsészkar eredményeit nem ismerjük. De az ELTE ilyen ilyen irányú képzésére gondolva, a legkevesebb okunk sincs a megnyugvásra! Az utolsó évben bezsúfolt, igen kevés óraszámú filmesztétikai oktatáshoz érhető módon már nincs türelmük a diákoknak. A szakdolgozat, a nagy elfoglaltsággal járó iskolai gyakorlat, a féléves külföldi részképzés és az államvizsga közelsége még a filmek iránt érdeklődő hallgatókat is meghatárolás kényszeríti. Elgondolkodtató állapot. De, van még egy fogyatékoság is, némi maliciával írva, apró szépséghiba. Kinek a tudatában bukkanna fel az ötlet, hogy víz és medence nélkül, a tanteremben tanítsa úszásra a gyerekeket. Ki merne arra gondolni, hogy az Orvostudományi Egyetemen a hallgatók elvontan meregjenek a kóresetekről, betegek nélkül. Ugyanilyen képtelenség, pedig valóság az a módszer, amellyel a filmesztétikát *filmek nélkül* tanítják. A hallgatók előtt nemcsak Griffith, Stroheim, Eisenstein

művei ismeretlenek, hanem a néhány évvel ezelőtt készült magyar filmekről is hiányos tudásuk van. Nem ők a hibások: megfelelő mozi nélkül a tájékozottság hiányát utólag már nem tudják pótolni.

A kör tehát visszatért önmagába. A régi, tapasztalt irodalomtanárok és a pályakezdő fiatalok autodidaktaként, tétován és kissé magukra hagyatottan végzik feladatukat. Hogyan tovább? Mit lehet tenni?

Gyürey Vera a Művelődésügyi Minisztérium főelőadója egy biztató hírrrel fogadott. A FOMO hamarosan más filmeknek is biztosít vetítési jogot, tehát a megmeregvedett tananyagot fel lehet frissíteni. A tanárok majd több film között választhatnak egy előre kiadott jegyzék alapján. A műszaki feltételek kielégítése, a kópiák beszerzése, a jogdíjak intézése azonban olyan óriási pénzüsszeget kívánna, amelyet képtelenek előteremteni. A televízió is csak nagy anyagi áldozatok árán tud újabb filmeket vásárolni. Gyürey Vera az ideai tanévtől kezdve az Iskolatévé adásait is irányítja. A jól szerkesztett, dinamikus óra minden bizonnyal nagy segítséget nyújt a pedagógusnak, a gyerekek is egy példás filmesztétikai foglalkozást nézhetnek végig. De az osztálymunka ebben a formában kiiktatódik, tanárok és diákok csak gondolatban követhetik a stúdióban folyó munkát. Persze, nem kötelező bevonni az oktatásba a tévét, de akkor honnan kapjanak segédanyagot? Kitől várjanak támogatást?

A kezdeti vihar az utóbbi években elcsendesedett. A gyerekek viszont várják, igénylik az értő, magas szintű órákat. A film egyre inkább esztétikailag, erkölcsileg, de világnézetiileg is a nevelés leghatásosabb eszközévé válik — mégis az oktatás perifériáján botladozik. Ezt az ellentmondást kell mihamarabb feloldani. A filmkultúra nemcsak hasznos, hanem nélkülözhetetlen velejárója is a XX. század emberének. Rajtunk múlik, hogy mozinéző gyerekekből *filmlátó* felnőtteket neveljük!

Ezt az elmékedést itt félbeszakítjuk, mert befejezni úgysem tudjuk. A befejezést ne tőlünk várja a kedves olvasó ! !

MÜLLER TIBOR